

T I L L A G A

til þingsályktunar um stjórnskipan kirkjustjórnarinnar.

(Lagt fyrir aukakirkjuþing 2021).

Flutt af forsætisnefnd kirkjuþings.

Frsm. Drífa Hjartardóttir.

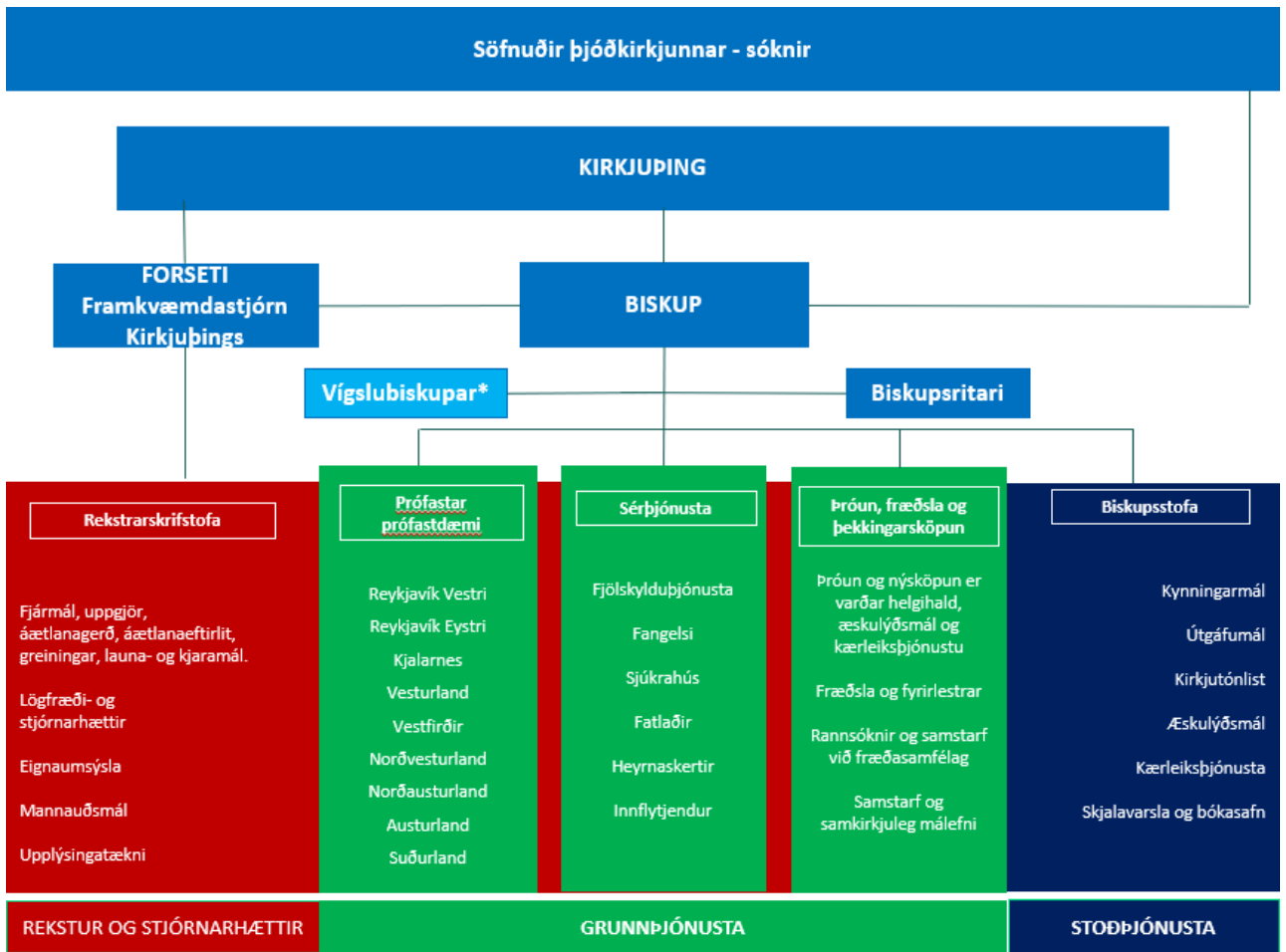
Aukakirkjuþing 2021 samþykkir að yfirstjórn þjóðkirkjunnar verði skipt upp í tvö megin ábyrgðarsvið sem munu starfa náið saman.

Biskup Íslands gætir einingar kirkjunnar og hefur tilsjón með kristnihaldi, kenningu kirkjunnar og vígðri þjónustu og ber ábyrgð á öllu því er lýtur að þessari grunnþjónustu þjóðkirkjunnar ásamt viðeigandi miðlægri starfsemi og stoðþjónustu sem tengist þeirri þjónustu.

Kirkjuþing ber ábyrgð á rekstrarskrifstofu þjóðkirkjunnar sem fylgir eftir lögbundnu hlutverki kirkjuþings að því er varðar fjárstjórn, stefnumótun í rekstri og áætlanagerð. Rekstrarskrifstofa sinnir jafnframt allri almennri þjónustu við yfirstjórn þjóðkirkjunnar sem og við starfseiningar á ábyrgðarsviði biskups Íslands, eftir því sem við á í samræmi við þau verkefni og sérfræðipækkingu sem er innan vébanda skrifstofunnar. **Rekstrarskrifstofan lýtur stjórn fimm manna og nefnist hún framkvæmdastjórn kirkjuþings. Forseti kirkjuþings er formaður stjórnarinnar. Fyrsti varaforseti er varaformaður. Kirkjuþing kýs árlega aðra stjórnarmenn og fjóra varamenn úr röðum fulltrúa á kirkjuþingi, sem taki sæti í þeirri röð sem þeir eru kosnir til.**

Frekari útfærsla og innleiðing á þessu skipulagi skal fara fram undir forystu biskup Íslands og forseta kirkjuþings. Stefnt er að því að gera grein fyrir útfærslu á kirkjuþingi í október næstkomandi og að því loknu geti skipulag tekið gildi.

Skipan þessari er lýst í meðfylgjandi skipuriti:

Greinargerð.

Um skipulagið

Í tengslum við yfirstandandi stefnumótun þjóðkirkjunnar ákvað kirkjuráð að fara yfir skipulag þjóðkirkjunnar og laga það að breyttum aðstæðum og þörfum starfseminnar. Undanfarin ár hafa þessi mál komið til umræðu innan kirkjuþings og tillögur fluttar þar að lútandi. Eftirfarandi ástæður skipti hins vegar mestu máli þegar litið er til skipulagsbreytinga í starfsemi þjóðkirkjunnar:

1. Ný þjóðkirkjulög gera ráð fyrir breyttu hlutverki eininga í yfirstjórn kirkjunnar og jafnframt því, að fjárstjórnarvald er áskilið með skýrum hætti að sé hjá kirkjuþingi. Auk þess eru ýmsar núverandi stjórnunareiningar og ýmis hlutverk samkvæmt eldri lögum ekki fyrir hendi í núgildandi lögum.
2. Frá því snemma í vor hefur staðið yfir vinna við mótun stefnu og áherslna kirkjunnar til framtíðar. Mikilvægt er að þær áherslur endurspeglast í skipulagi starfseminnar.
3. Hvernig sem á það er litið, þá stendur þjóðkirkjan frammi fyrir miklum áskorunum í nánustu framtíð. Þessar áskoranir koma bæði innan frá og ekki síður utanfrá vegna hraðari og ófyrirsjáanlegri breytinga en áður.
4. Með auknu sjálfstæði þjóðkirkjunnar, m.a. með nýjum lögum og samningum við ríkisvaldið, er kirkjan alfarið á eigin vegum í fjármálum og grundvallarbreytingar hafa orðið á umsjón og utanumhaldi með vígðri þjónustu og kjaramálum þeirra starfsmanna sem áður voru embættismenn ríkisins.

Núverandi skipulag hefur verið metið með það fyrir augum að gera nauðsynlegar breytingar til þess að koma til móts við ofangreint. Sú tillaga sem hér er lögð fram er tiltekin aðlögun að breytingum sem orðið hafa í lagaumhverfi, en er um leið ætlað að vera grundvöllur áframhaldandi þróunar á innbyrðis hlutverkum og ábyrgð með það fyrir augum að starfsemi þjóðkirkjunnar verði í senn markviss og sveigjanleg.

- Í stefnumótunarferlinu sem hófst sl. vor hafa sjónarmið komið fram á mismunandi vettvangi stefnumótunarumræðu:
- Hinn 6. febrúar sl. komu saman um 100 manns úr yfirstjórn og sóknum kirkjunnar til þess að ræða mikilvægustu markmiðin til framtíðar. Það komu m.a. fram viðhorf um skipulagsmál sem gerð verður nánari grein fyrir í næsta hluta.
- Í júní sl. komu saman forseti og formenn fastanefnda kirkjuþings, kirkjuráð, stýrihópur stefnumótunar og lykilstarfsmenn af biskupsstofu til þess að ræða skipulagsmál. Haldnir voru tveir fundir, sem ekki skiluðu endanlegri niðurstöðu en voru gagnlegir til þess að fá fram þau mismunandi sjónarmið sem uppi eru um hlutverk og ábyrgð yfirstjórnar þjóðkirkjunnar

Í framhaldi af umræðum í júní var ákveðið að sérstakur vinnuhópur myndi fjalla um þessi mál og freista þess að leggja fram tillögu um skipulag kirkjunnar sem byggðist á ofangreindum umræðum, nýjum þjóðkirkjulögum og almennum grundvallarreglum um góða stjórnarhætti.

Í þessum hópi voru: Ásdís Clausen, fjármálastjóri biskupsstofu, dr. Bjarni Snæbjörn Jónsson stefnumótunarráðgjafi, dr. Hjalti Hugason, prófessor í guðfræði í Háskóla Íslands, Guðmundur Þór Guðmundsson, skrifstofustjóri Þjóðkirkjunnar - Biskupsstofu og Ragnhildur Benediktsdóttir hdl., starfsmaður kirkjuþings.

Sú tillaga sem hér kemur fram er sameiginleg niðurstaða þessa hóps.

Markmið breytinga

Eins og áður sagði, hafa umræður um skipulag farið fram á tvenns konar vettvangi síðustu misserin. Þegar stefnumótun þjóðkirkjunnar var hleypt af stokkunum fyrr á þessu ári, komu saman um 100 manns víðsvegar úr starfinu. Í þeirri umræðu komu fram þrjú markmið sem vert er að gefa gaum í þessu sambandi:

1. Einföld, hagkvæm og skilvirk stjórnsýsla sem er nálæg grasrótinni og þess gætt að leggja áherslu á valddreifingu umfram miðstýringu
2. Aukið lýðræði sem byggir á því að yfirstjórn kirkjunnar sé valin af breiðum hópi þjóðkirkjufólks og gæta þess að innan þjóðkirkjunnar verði lýðræði og stjórnsýsla til fyrirmyndar
3. Traust fjármál og rekstur sem miðar að því að þeir fjármunir sem fyrir hendi séu nýtist vel og að ekki verði eytt um efni fram í rekstri og þjónustu. Á sama tíma verði stöðugt unnið að því markmiði að halda því þjónustustigi og starfi sem nauðsynlegt er til þess að tryggja sterka stöðu kirkjunnar í samfélaginu til framtíðar.

Önnur markmið sem tengjast valddreifingu og samspili miðlægrar starfsemi og sókna komu jafnframt fram sem vert er að gefa gaum í áframhaldandi mótun á innra skipulagi kirkjustarfsins, eins og aukin ábyrgð og stoðþjónusta prófastsdæma á heimasvæðum.

Í umræðum hóps lykilmanna úr yfirstjórn þjóðkirkjunnar komu fram markmið af svipuðum toga, en jafnframt komu fram sjónarmið sem tekið hefur verið mið af í umræðu um þessa skipulagstillögu:

- Valddreifing sem byggir á því að ábyrgð og vald fari saman, þannig að ákvarðanir séu teknar með skýru umboði
- Skilvirkni, skýr hlutverk og ráðdeild með upplýstri ákvarðanatöku
- Samstilltur hópur sem byggir á samstarfi og ábyrgð vígðra og óvígðra
- Gegnsæi, upplýsingastreymi og stöðug miðlun

Sú tillaga sem hér er fram sett fjallar fyrst og fremst um verkaskiptingu og hlutverk eininga innbyrðis. Samstarf byggir á skýrum hlutverkum með skýru umboði út frá sameiginlegum geti nýtt krafta sína til þess að takast á við áskoranir nútíðar og framtíðar. Frekari umræður um útfærslu á verkefnum og hvernig haga skuli miðlægrri vs. dreifstýrðri starfsemi þarfnast nánari umræðu m.a. með þátttöku þeirra sem hlut eiga að máli í hverju tilviki. Þar af leiðandi verða ekki gerðar beinar tillögur þótt fram komi í greinargerð ýmis sjónarmið þar að lútandi eftir því sem við á.

Stefna og skipulagstillaga

Skipulag þarf að þjóna þeirri stefnu og markmiðum sem liggja fyrir gagnvart starfseminni. Skipulagið þarf að endurspeglar fyrirætlanir í stefnu um starfsemi og þróun. Skipulag á að tryggja skýra ábyrgð á því að tilteknir hlutir gangi fram í starfseminni í samræmi við fyrirætlanir þar um, en það á jafnframt að fela í sér skýrt umboð til athafna þannig að viðkomandi geti axlað þá ábyrgð sem fylgir hverju hlutverki.

Á þessu ári hefur sérstakur stýrihópur stefnumótunar staðið fyrir margskonar umræðu um stefnu og áherslur bæði þegar á heildina er litið og í einstökum brýnum viðfangsefnum. Starfið hófst í raun með fjölmennum stefnufundi í febrúar sl., sem áður hefur verið minnst á. Þar mótaðist tiltekinn stefnuramma sem ætlað var að fanga þær megináherslur sem komu fram í umræðunum. Þessi stefnuramma hefur verið kynntur bæði á kirkjuþingi sl. vor og á mismunandi vettvangi safnaðarstarfs s.s. héraðsfundum og í einstökum sóknum.

Frekari umræða og samþykkt þessa ramma þarf að fara fram á vettvangi kirkjuþings, en þrátt fyrir það verður að gera ráð fyrir að inntak þeirrar stefnu sem mótaðist í umræðunni verði í meginatriðum það sama. Það sem talið var lýsa best sígildum tilgangi og hlutverki þjóðkirkjunnar var orðasambandið: **Salt og ljós samfélagsins**. Það vísar með skýrum hætti til þess að grunnþjónusta kirkjunnar felst í boðun, helgihaldi og margskonar kærleiksþjónustu sem tengist inntaki kristinnar trúar. Þetta er kjarninn í starfsemi þjóðkirkjunnar; grunnþjónustan, sem skipulagið á að styðja við. Grunnþjónustan fer fram í sóknum um land allt sem tilheyra 9 landfræðilegum prófastsdæmum. Jafnframt er veitt tiltekin sérþjónusta utan starfs sókna sem tengist grunnþjónustunni. Tilgangur miðlægrar starfsemi þjóðkirkjunnar, hvort sem lýtur að rekstri og fjármálum eða margskonar samræmingu og stuðningi við grunnþjónustu er að styðja við þjónustuna eins og best verður á kosið.

Nánar tiltekið voru settar fram eftirfarandi áherslur í stefnuramma þjóðkirkjunnar á áðurnefndum stefnufundi:

- Að öll grunnþjónusta þjóðkirkjunnar njóti traustra innviða sem felast í framúrskarandi mannauði, góðu starfsumhverfi, einfaldri og skilvirkri stjórnsýslu og traustum fjármálum og rekstrarlegum innviðum.
- Að innan þjóðkirkjunnar fari fram öflugt starf á öllum sviðum sem byggir á valdeflingu og ábyrgð út frá skýrum markmiðum. Jafnframt að þjónusta kirkjunnar við safnaðar- og boðunarstarf sé skilvirk og í stöðugri þróun í takt við breytingar í samfélaginu.
- Að þjóðkirkjan sé þekkt fyrir að vera lifandi samfélag með heilnæma lífssýn, aðlaðandi og opin vettvangur sem býður upp á trúarlegt og félagslegt samfélag fyrir alla auk kærleiksþjónustu sem nýtur virðingar og trausts.
- Að þjóðkirkjan sé ótvírætt ein af grunnstoðum samfélagsins, með því að vera virkur þátttakandi í samfélaginu, leiðandi afl til andlegar velferðar og sýnileg kirkja með sterka sjálfsmynd

Þeirri skipulagstillögu sem hér er lögð fram er ætlað að koma til móts við þessar áherslur með því að leitast við að ábyrgðarsvið í skipulagi svari þessum þáttum.

Ný þjóðkirkjulög

25. júní síðastliðin samþykkti Alþingi ný lög um þjóðkirkjuna sem færa með formlegum hætti alla ábyrgð af starfsemi hennar til yfirstjórnar kirkjunnar. Í greinargerð með frumvarpinu kemur eftirfarandi fram:

„Með frumvarpi þessu er svo sem áður er lýst stefnt að því að einfalda mjög allt regluverk þjóðkirkjunnar og lagt til að kirkjuþing fjalli enn frekar en verið hefur um innra skipulag og starf þjóðkirkjunnar og fari með fjárstjórnvarvald hennar að því marki sem því eru ekki sett takmörk með lögum. Með samþykkt frumvarps þessa verður þjóðkirkjan sjálfstæðari en áður í öllum sínum verkum. Íslenska ríkið greiðir þjóðkirkjunni árlega gagngreiðslu á grundvelli samninga milli þjóðkirkjunnar og ríkisins. Prestar og starfsmenn biskupsstofu verða ekki lengur opinberir starfsmenn og falla ekki lengur undir lög um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Þjóðkirkjulögin verða einföld rammalöggjöf en kirkjuþing mun setja starfsreglur, samþykktir og ályktanir um alla starfsemi kirkjunnar.“

Þótt á yfirborðinu kunni að virðast, að ný lög muni ekki hafa ýkja mikil áhrif á núverandi skipulag og starfshætti yfirstjórnar kirkjunnar, þá verður að gera ráð fyrir að lögin marki þáttaskil í ýmsum hliðum stjórnsýslu innan þjóðkirkjunnar, einkum að því er snýr að störfum og starfsháttum í yfirstjórn hennar.

Samkvæmt nýjum lögum er kirkjuþingi falið fjárstjórnarvald í þjóðkirkjunni sem felur í sér víðtækt umboð til ákvarðana um rekstur og áherslur í starfi kirkjunnar. Þetta kallar á vandaða stefnu- og áætlana miðaða stjórnarhætti af hálfu kirkjuþings, og að hin lýðræðislega umgjörð starfsins verði eflað þannig að vald kirkjuþings verði temprað af virku lýðræðislegu baklandi og gegnsæjum starfsháttum og ákvarðanatöku. Jafnframt þarf að gera ráðstafanir í skipulagi til þess að kirkjuþing geti fylgt eftir fjárstjórnarvaldi sínu og að skýr ábyrgð og athygli sé á hinn rekstrarlega þátt starfseminnar sem er nauðsynlegt til þess að tryggja þá grunnþjónustu sem þjóðkirkjan stendur fyrir.

Skipulag og stjórnarhættir

Virgni skipulagsins er háð því að yfirstjórn þjóðkirkjunnar byggi á skýrum áætlanaferlum og stefnumiðuðum stjórnarháttum og hafi í starfsháttum sínum í heiðri grundvallarreglur jafnræðis og lýðræðis. Slíkt felur í sér grunnferli stefnumiðaðra stjórnarháttanna sem einkennast einkum af eftirfarandi:

1. Þjóðkirkjan starfi samkvæmt langtímastefnu og markmiðum sem mótuð eru undir forystu kirkjuþings og samþykkt af því. Þessi stefna verði ráðandi um áherslur og þróun í starfsemi kirkjunnar öðrum en þeim sem eru beint á ábyrgð biskups Íslands samkvæmt lögum. Viðhöfð séu lýðræðisleg vinnubrögð og víðtækt samráð eftir því sem tók eru á.
2. Á hverju ári verði lögð fyrir kirkjuþing starfs- og fjárhagsáætlun sem vísar í langtímastefnu. Þessar áætlanir verði unnar á ábyrgð biskups Íslands með þátttöku ábyrgðarmanna verkefna (stjórnenda) á biskupsstofu og ábyrgðarmanna grunnþjónustu kirkjunnar. Rekstrarskrifstofa veiti ráðgjöf um áætlanaferli og aðstoð

við greiningar og framsetningu, tekur saman niðurstöður og tryggir að fjárhagsrammi gangi upp. Sé misræmi í áætluðum útgjöldum og tekjum ber biskup Íslands ábyrgð á að endurskoða áætlun til þess að tryggja samræmi milli ráðstöfunarfjár og útgjalda.

3. Framkvæmdastjórn kirkjuþings yfirfari áætlanir og gangi úr skugga um að þær séu í samræmi við stefnu og fjárhagsramma, og undirbýr framlagningu fyrir kirkjuþing, sem ræðir, gerir athugasemdir við og samþykkir áætlanir.
4. Að áætlunum samþykktum verði komið á samkomulag um skilgreiningu á umboði biskups Íslands til ráðstöfunar fjár bæði til reglubundins rekstrar og tiltekinna stefnumiðaðra verkefna.

Framkvæmdastjórn kirkjuþings ber ábyrgð á eftirliti með framkvæmd áætlana og hefur forgöngu um að bregðast við, gangi áætlanir ekki eftir, hvort sem er af innri eða ytri ástæðum. Skrifstofustjóri rekstrarskrifstofu ber ábyrgð á öllu eftirliti og upplýsingagjöf í þessu tilliti og hefur í því sambandi náð samráð og samstarf við biskup Íslands. Þurfi að grípa til ráðstafana vegna misræmis, þarf annað hvort að leita heimilda kirkjuþings til víðtækara umboðs, eða að forgangsraða í rekstri til þess að mæta aðstæðum. Slík forgangsröðum er á ábyrgð biskups Íslands sem færir rök fyrir niðurstöðum, sem er endanlega á valdi kirkjuþings að samþykkja.

Einstakar einingar skipulags

Eftirfarandi er umfjöllun um einstaka hluta eða einingar skipulagsins og hlutverk og ábyrgð þeirra stjórnenda og ábyrgðarmanna sem fara fyrir þeim einingum. Að hluta til er um að ræða breytingar á því sem nú gildir, en að öðru leyti er gert ráð fyrir óbreyttum hlutverkum og því er stuðst við núgildandi starfsreglur þegar þeim hlutverkum er lýst.

Kirkjuþing og yfirstjórn þjóðkirkjunnar

Kirkjuþing er lýðræðislega kjörið þing sem hefur æðsta vald í málefnum þjóðkirkjunnar, þar með talið fjárstjórnarvald, nema lög kveði á um annað. Kirkjuþing setur starfsreglur um málefni þjóðkirkjunnar og markar stefnu hennar í sameiginlegum málefnum að undanskildum þeim sem lúta að kenningu kirkjunnar og helgihaldi. Meiri háttar ákvarðanir á því sviði eru þó bornar undir það til staðfestingar. Kirkjuþing ákvarðar nánar hvernig áætlunum, samþykktum og fjárstjórnarvaldi skv. lögum er fylgt eftir.

Forseti kirkjuþings ber ábyrgð á starfsemi og rekstri þingsins og hefur æðsta vald í stjórnslu þess. Kosnir eru fyrsti og annar varaforseti kirkjuþings og mynda þeir forsætisnefnd kirkjuþings, ásamt forseta þingsins. Forseti stýrir störfum forsætisnefndar. Forseti undirbýr og stjórnar fundum þingsins í samráði við forsætisnefnd.

Samkvæmt nýjum þjóðkirkjulögum er ekki gert ráð fyrir sérstöku kirkjuráði eins og nú háttar. Hér er hins vegar lagt til að í stað þess verði skipuð fimma manna starfsstjórn á vegum kirkjuþings, framkvæmdastjórn kirkjuþings. Framkvæmdastjórn kirkjuþings myndar brúmilli kirkjuþings og æðstu stjórnenda kirkjunnar og annast eftirlit með og fylgir eftir framkvæmd áætlana og samþykktu kirkjuþings.

Lagt er til að forseti kirkjuþings sé formaður fimm manna framkvæmdastjórnar kirkjuþings. Fyrsti varaforseti verði varaformaður framkvæmdastjórnar. Aðrir í stjórninni séu kjörnir af kirkjuþingi, úr röðum kirkjuþingsfulltrúa, til tveggja ára í senn. Fjórir varamenn séu kosnir með sama hætti og taki sæti í þeirri röð sem þeir eru kosnir til. Biskup Íslands og framkvæmdastjóri rekstrarskrifstofu sitja fundi framkvæmdastjórnar að jafnaði.

Biskup Íslands

Biskup Íslands fer með yfirstjórn þjóðkirkjunnar eftir því sem kirkjuþing mælir nánar fyrir um. Biskup Íslands gætir einingar kirkjunnar og hefur tilsjón með kristnihaldi, kenningu og grunnþjónustu kirkjunnar. Biskup Íslands situr fundi kirkjuþings og að jafnaði fundi framkvæmdastjórnar kirkjuþings, eins og fyrr segir.

Biskup Íslands ber með beinum hætti ábyrgð á grunnþjónustu þjóðkirkjunnar og fer með öll mannaforráð er tengjast grunnþjónustu og starfsemi biskupsstofu. Hlutverk biskups Íslands er umfram allt að hvetja og styðja söfnuði, presta, djákna og stofnanir kirkjunnar til að sækja fram í starfi og þjónustu.

Í núverandi skipulagi er gert ráð fyrir tveimur vígslubiskupum í samræmi við 16.–19. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar nr. 78 26. maí 1997 sem féllu úr gildi við samþykkt laga nr. 77 25. júní 2021. Í undirbúningi skipulagstillögunnar varð nokkur umræða um framtíð vígslubiskupsembættisins. Samkvæmt nýjum lögum um þjóðkirkjuna eru ekki ákvæði um vígslubiskupa og að öllu óbreyttu munu starfsreglur um vígslubiskupa falla niður um næstkomandi áramót.

Prófastar og prófastsdæmi

Grunnþjónusta þjóðkirkjunnar skiptist í almenna þjónustu sem fram fer í sóknum landsins og sérþjónustu sem ætluð er fólki sem ekki getur notið hefðbundinnar kirkjulegrar þjónustu vegna sérstakra aðstæðna sem ýmist vara ævilangt eða eru tímabundnar.

Prófastsdæmi eru undir stjórn prófaste sem heyra beint undir biskup Íslands. Prófastar hafa umsjón með kirkjulegu starfi og hafa forgöngu um samstarf og samlegð grunnþjónustu og helgihalds meðal sókna í prófastsdæminu.

Biskup Íslands útnefnir prófast úr hópi þjónandi presta í hverju prófastsdæmi eftir að hafa leitað umsagnar þjónandi presta og djákna svo og formanna sóknarnefnda.

Prófastur hefur í umboði biskups Íslands tilsjón með kirkjulegu starfi í prófastsdæminu, embættisfærslum presta, þjónustu presta og djákna og starfi sóknarnefnda. Hann er tilsjónarmaður og ráðgjafi þessara aðila og er í fyrirsvari fyrir prófastsdæmið.

Í umræðum um skipulagstillögu komu fram sjónarmið um framtíðarþróun á hlutverki prófaste og prófastsdæma, einkum að því er snýr að því að færa stuðning og miðlæga þjónustu tengda helgihaldi nær sóknum, en um leið nýta margskonar tækifæri til samlegðar og samnýtingar aðfanga innan prófastsdæmisins. Þessi umræða er í raun í takti við það sem segir í starfsreglum um hlutverk prófaste og tiltekið er hér að ofan. Mikilvægt er að halda þeirri

umræðu áfram og skoða heildstætt hvernig útfæra skuli starfsemi og skipulag innan prófastsdæma með það fyrir augum að ná fram betri nýtingu þeirra aðfanga og starfskrafta sem starfa innan vébanda þess. Mikilvægur þáttur í þessu sambandi er að áætla þjónustupörf og ákvarða í framhaldi af því þörf fyrir mannafla, presta og djákna (sbr. 3. gr. laga um þjóðkirkjuna nr. 77/2021) og annað starfsfólk eftir því sem við á. Þá þarf að huga að því hvernig þróa megi starfshætti þjóðkirkjunnar áfram í takt við breyttar aðstæður.

Sérþjónusta

Sérþjónustan byggir eins og vikið var að á því að tiltekinn hópur fólks í vissum aðstæðum myndar söfnuð sem ekki getur notið hefðbundinnar kirkjulegrar þjónustu vegna sérstakra aðstæðna sem ýmist vara ævina út (eins og hjá heyrnarlausum, fötluðum, sjúkum og deyjandi) eða eru tímabundnar (eins og hjá föngum, sjúkum sem fá endurheimt heilsu, og innflytjendum). Segja má því að þetta sé frumástæða þess að kirkjan hefur talið þörf á því að setja á laggirnar embætti sérþjónustupresta. Allt þetta fólk tilheyrir að sönnu formlega séð söfnuði í tilteknu prestakalli en getur ekki nýtt sér þá þjónustu sem þar býðst vegna aðstæðna sinna.

Það heyrir til stefnumarkandi ákvarðana hvernig hagað verður framtíðarþróun sérþjónustunnar og því eru ekki lagðar fram breytingar í þessari skipulagstillögu, en gert ráð fyrir óbreyttu starfi, sem taki eðlilegri þróun eftir því sem tímar líða og aðstæður eða þarfir kunni að breytast.

Þróun, fræðsla og þekkingarsköpun

Hér er gert ráð fyrir nýrri einingu í grunnþjónustu þjóðkirkjunnar sem lýtur að stefnumarkandi þróun og nýsköpun auk þess sem innan vébanda þessarar einingar séu hlutverk er lúta að þekkingarsköpun og fræðslumálum bæði inn á við og út á við. Tilgangur þessarar starfseiningar er að tryggja að mikilvægum þróunarverkefnum á hinum ýmsu sviðum grunnþjónustu kirkjunnar sem ella gætu orðið út undan í dagsins önn sé veitt athygli og umsjón.

Sviðið hefur yfirumsjón með þróunar- og nýsköpunarverkefnum á sviði helgihalds, kærleiksþjónustu, æskulýðsstarfs sem og á öðrum sviðum í grunnþjónustu kirkjunnar. Það undirbýr og stefnumörkun kirkjupings á þessum sviðum og framkvæmir stefnuna í umboði þess. Sviðið annast sjálft verkefni af þessu tagi eða útvistar þeim til annarra en hefur þá eftirlit með framkvæmd þeirra, það á jafnframt við um önnur þau verkefni sem tiltekin eru hér á eftir:

- Gerð fræðsluefnis og annarra hjálpargagna til notkunar í grunnþjónustu kirkjunnar
- Fræðsla fyrir starfsfólk kirkjunnar, sjálfbóðaliða og almenning. Er hér bæði átt við námskeið sem nýtast í starfi og almennari námskeið er lúta að kirkjunni og starfsemi hennar
- Forganga um hagnýtar kirkjurannsóknir sem lúta að því að upplýsa um breytingar á samspili kirkju og samfélags, þátttöku í starfi kirkjunnar og annað er skýrt getur stöðu hennar.

- Forganga um að móta afstöðu kirkjunnar til samfélagslegra málefna og annarra sambærilegra mála sem kirkjan þarf að tjá afstöðu til. Leitað er staðfestingar kirkjuþings á þessu sviði eftir því sem ástæða þykir til. Framkvæmdastjórn kirkjuþingsí samráði við biskup Íslands sker úr um hvenær það skuli gert. Í þessu efni hefur sviðið samvinnu við guðfræði- og trúarbragðafræðideild Háskóla Íslands og fræðasamfélagið að öðru leyti

Nú þegar er unnið að mörgum ef ekki öllum þeim verkefnum sem hér eru talin upp á ýmsum sviðum starfseminnar. Það sem að mati hópsins er nýjung í þessu sambandi, er að um þau verkefni verði mynduð samstæð eining þannig að þau séu öll á einum stað.

Biskupsstofa

Biskupsstofa er miðstöð grunnþjónustu þjóðkirkjunnar. Biskupsstofa er á ábyrgð og forræði biskups Íslands og annast alla þróun og þjónustu varðandi helgihald, boðun, kærleiksþjónustu og aðra grunnþjónustu sem ákveðið er að reka á miðlægum grunni.

Biskupsstofa annast um að fullnægjandi vígð þjónusta presta og djákna sé ávallt í boði í sóknum landsins og öðrum þjónustustöðum og að innri samþykktum kirkjuþings sé fylgt eftir á fullnægjandi hátt.

Þjónustan er aðlöguð aðstæðum og góðum venjum. Veitt er ráðgjöf og stuðningur sóknum og vígðum þjónum um hvaðeina er varðar hina vígðu þjónustu.

Biskupsstofa þjónar þeim nefndum kirkjunnar sem starfa að málefnum tengdum kristnihaldi, kenningu og þjónustu og sér um að fylgja ákvörðunum þeirra eftir.

Rekstrarskrifstofa

Rekstrarskrifstofa er miðstöð fjármála, rekstrar, eigna og stjórnsýslu þjóðkirkjunnar. Rekstrarskrifstofa starfar á vegum framkvæmdastjórnar kirkjuþings í umboði kirkjuþings, en í nánú samstarfi og samráði við biskup Íslands og veitir biskupi alla nauðsynlega þjónustu til þess að rækja ábyrgðarhlutverk sitt gagnvart fjármálum og rekstri grunnþjónustunnar.

Rekstrarskrifstofa þjóðkirkjunnar tryggir að ávallt séu fyrir hendi nauðsynleg aðföng til þess að veita þjónustu kirkjunnar í samræmi við stefnu og samþykktir kirkjuþings. Með aðföngum í þessu tilliti er einkum átt við fjármagn, húsnæði og tækni.

Það er lýtur að fjárhagslegum málum og réttindamálum, þ.e. launa- og kjaramál heyri undir rekstrarskrifstofu, enda tengist það beint fjármálum og stjórnsýslu.

Rekstrarskrifstofa hefur á að skipa sérfræðingum í lögfræði og stjórnarháttum. Hún annast alla lögvarða hagsmuni þjóðkirkjunnar, veitir yfirstjórn þjóðkirkjunnar ráðgjöf og aðstoð vegna lögfræði og stjórnarháttanna og undirbýr og vinnur úr málum sem til meðferðar eru á kirkjuþingi hverju sinni samkvæmt nánari ákvörðun framkvæmdastjórnar.

Rekstrarskrifstofa hefur umsjón með gerð nauðsynlegra áætlana sem lagðar eru fyrir kirkjuþing samkvæmt því sem sett var fram á bls. 5 í þessari greinargerð og veitir reglulegar upplýsingar um fjárhagsstöðu og hefur eftirlit með að áætlanir standist.

Rekstrarskrifstofa tryggir að í öllu sé farið að lögum og reglum um rekstur og starfsemi þjóðkirkjunnar þar sem það á við og að í hvívetna sé fylgt almennum reglum góðra stjórnarháttá. Í því skyni veitir sviðið bæði biskupsstofu og sóknum eftir því sem óskað kann að verða þjónustu að því er varðar fjármál, fjárreiður, lögfræðimál og almenna stjórnsýslu, og hefur yfirsýn og umsjón með starfsreglum kirkjuþings varðandi starfsemi þess og einstakra eininga þjóðkirkjunnar eftir því sem við á.

Gildistaka breytinga

Sú tillaga sem hér er sett fram miðast við að skilgreina hlutverk og ábyrgð í skipulagi þjónustu og rekstrar þjóðkirkjunnar. Lögð er áhersla á verkefnið sem slík og þá ábyrgð sem þeim fylgja. Með því að samþykkja þessa tillögu þarf að eiga sér stað tiltekin innleiðing sem miðar að því að útfæra nánar breytingar eins og þær snúa að störfum einstakra starfsmanna og að tryggja að öll störf séu skipuð. Jafnframt þarf að útfæra hvernig hagað verður yfirfærslu úr núverandi kirkjuráði í framkvæmdastjórn kirkjuþings. Eðlilegt er að gera ráð fyrir að slíkt innleiðingarferli eigi sér stað á haustmánuðum og að breytingar verði komnar til framkvæmdar að loknu kirkjuþings í október næstkomandi.

Mikilvægt er að hafa í huga, að þótt grunnþættir skipulagsins eigi að gilda til lengri tíma, eru einstakir hlutar þess sífellt til endurskoðunar og útfærslu eftir því sem aðstæður krefjast.